

Kurzus kódja(i): FLM-242.13, FLMD16-111.04, BMA-FLMD16-111.04, OT-MMK-253.07

Kurzus címe: Egyetemes filmtörténet: A modernizmus Kelet-Európában

Tanár neve: Gelencsér Gábor

Kurzus időpontja, helye: hétfő 9:00-10:30 34

Kurzus típusa: előadás

Kurzus leírása: A kurzus a kelet-európai modernista új hullámokat dolgozza fel: a lengyel filmiskolát, a szovjet új hullámot, a cseh és szlovák új hullámot, a román filmet és a jugoszláv „fekete filmet”. A közös politikátörténeti háttér bemutatása során elsősorban a modernista forma megjelenésére összpontosítva vizsgálja a legfontosabb stílusirányzatokat, életműveket filmeket.

Elsajátítandó tudás: tájékozódás a kelet-európai filmtörténetben

kompetenciák: képesség: a nemzetközi kulturális jelenségek és azok történeti beágyazottságának értelmezése

attitűd: történetileg és társadalmilag meghatározott kulturális jelenségek megértése és elfogadása

autonómia és felelősség: olyan történetileg és politikailag koherens egyéni álláspontot kialakítása, amely segíti önmaga és környezete fejlődését.

Módszer: Power Point Prezentációval és filmrészletekkel illusztrált előadás.

Tematika: 0. Bevezetés: a kelet-európai új hullámok közös politikai háttere; kapcsolódásuk a nyugat-európai modernizmushoz

1. A lengyel iskola: Andrzej Wajda filmjei

2. A lengyel modernizmus: Kawalerowicz és Polanski

3. A „morális nyugtalanság” mozija: Zanussi és Kieślowski

4. A szovjet új hullám: deheroizáló háborús filmek

5. Modernista szerzők: Paradzsanov, Jozseliani, Mihalkov

6. Andrej Tarkovszkij filmművészete

7. A cseh új hullám: a Forman-iskola

8. A cseh új hullám: parabolikus formák

9. A szlovák új hullám; A román film az 1960–70-es években

10. A jugoszláv „fekete film”

Kurzus teljesítésének követelményei: Az előadások anyaga, a vetített filmek ismerete, szakirodalmi olvasottság; a számonkérés módja: kollokvium.

Filmek:

1. Andrzej Wajda: *Csatorna* (1957); Andrzej Wajda: *Hamu és gyémánt* (1958)

2. Jerzy Kawalerowicz: *Az éjszakai vonat* (1959); Roman Polanski: *Kés a vízben* (1962)

3. Krzysztof Zanussi: *Illumináció* (1973); Krzysztof Kieślowski: *Amatőr* (1979)

4. Grigorij Cshura: *Ballada a katonáról* (1959); Szergej Bondarcsuk: *Emberi sors* (1959)

5. Otar Jozseliani: *Élt egyszer egy énekesrigó* (1970); Nyikita Mihalkov: *Etűdök gépzongorára* (1976)

6. Andrej Tarkovszkij: *Andrej Rubljov* (1966); Andrej Tarkovszkij: *Tükör* (1974)

7. Miloš Forman: *Fekete Péter* (1963); Ivan Passer: *Intim megvilágításban* (1965)

8. Vera Chytilová: *Százszépek* (1966); Jiří Menzel: *Szigorúan ellenőrzött vonatok* (1966)

9. Elo Havetta: *A mezők liliomai* (1972); Lucian Pintilie: *Helyszíni szemle* (1968)

10. Aleksandar Petrović: *Találkoztam boldog cigányokkal is* (1967); Dušan Makavejev: *Szerelmi történet, avagy egy postáskisasszony tragédiája* (1967)

Kötelező irodalom:

Lengyel film

Bikácsy Gergely: *Andrzej Wajda*. Gondolat, Budapest, 1975.

Forgács Iván: Dušan Makavejev hullámlovaglása. *Filmkultúra*, 1990/2. 9–17.

Kovács András Bálint: *A modern film irányzatai*. Palatinus, Budapest, 2005, 307-314.

Kovács István: *Robogás a nyárba*. Írások a lengyel filmről. Jelenkor – Forrás, Pécs – Kecskemét, 1992; Rejtjel, Budapest, 1998².

Szíjártó Imre: A lengyel film

http://mmi.elte.hu/szabadbolcsesz/mmi.elte.hu/szabadbolcsesz/index2674.html?option=com_tananyag&task=showElements&id_tananyag=36

Szovjet film

Kovács András Bálint – Szilágyi Ákos: *Tarkovszkij. Az orosz film Sztalkere*. Helikon, Budapest, 1977, 16-40, 81–120, 138–206.

Margócsy István: A negyvenegyedik és a többiek. Az Olvadás filmjei. *Filmvilág*, 1987/6.

Szilágyi Ákos: Félistenek alkonya (a háborús filmről). *Filmvilág*, 1986/8.

Cseh és szlovák film

Gelencsér Gábor: A cseh és a szlovák új hullám (1963–1969)

http://mmi.elte.hu/szabadbolcsesz/mmi.elte.hu/szabadbolcsesz/indexb69a.html?option=com_tananyag&task=showElements&id_tananyag=48

<https://edit.elte.hu/xmlui/handle/10831/46013>

Zalán Vince (szerk.): *Tavaszi és nyári között*. A cseh és szlovák film antológiája. Budapesti Film – Héttorony Könyvkiadó, Budapest, 1990.

Zalán Vince: *Film van, babám! A cseh új hullámról*. Gondolat, Budapest, 2016, 13–58, 107–309.

Román film

Báthory Erzsébet: Konzonanciák és glisszandók. Betiltott román filmek. *Filmspirál* 7, 8.

Căliman, Călin: Film és történelem, történelem és film. A román történelmi filmek. *Filmvilág* 2002/október <http://www.filmvilag.hu/cikk/1754/a-roman-tortenelmi-filmek>

Jugoszláv film

Bori Erzsébet: *Lekéssett randevú. Jugoszláv fekete filmek*. *Filmvilág*,

1996/3. http://www.filmvilag.hu/xista_frame.php?cikk_id=236

Forgács Iván: Dušan Makavejev hullámlovaglása. *Filmkultúra*, 1990/2. 9–17.

Forgács Iván: A jugoszláv film. Irányzatok alkotók, filmek a kelet-közép-európai országok filmjeiben

http://mmi.elte.hu/szabadbolcsesz/mmi.elte.hu/szabadbolcsesz/index7cef.html?option=com_tananyag&task=showElements&id_tananyag=59
